

Komunitný plán sociálnych služieb

OBCE KRAČÚNOVCE

na roky 2011-2015

máj 2011

Komunitný plán sociálnych služieb

Prijatím zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1994 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009 sa stanovili postupy a formy poskytovania sociálnych služieb.

Obec vo svojom komunitnom pláne ma rozpracovať rozvoj sociálnych služieb v súlade s národnými prioritami s ohľadom na miestne špecifika a potreby. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby obyvateľov. Základným dokumentom, ktorý usmerňuje všetky plánované rozvojové aktivity obce je Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kračúnovce (PHSR). Cieľom PHSR je hľadať spoločné východiska z ťažkej ekonomickej situácie, spôsobenej rozpadom tradičných produkčných, komunikačných a servisných systémov nielen v obci, ale aj v širšom okolí. Cieľom komunitného plánovania sociálnych služieb je posilňovať súdržnosť všetkých obyvateľov obce, predísť sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín, opäť vtiahnuť do života obce tých, ktorí stoja na jej okraji.

Poloha a prírodné podmienky

Obec Kračúnovce leží v najzápadnejšej časti okresu Svidník, takmer v centre Prešovského kraja, v severovýchodnej časti Slovenskej republiky. Územie tvoria z väčšej časti roviny, vychádzajúce na juhovýchode do miernych pahorkatín. Priemerná nadmorská výška je 198 m.n.m. Najnižšia je 186 m a najvyšší bod obce dosahuje až 479 m.

Obcou preteká potok Topoľa (v Kračúnovciach je pomenovaný ako Mlynský potok, pretože preteká okolo mlyna) v smere zo západu na východ. Prudké návalové dažde spôsobujú povodne a nemalé škody na majetku občanov aj obce. Východne od obce, v katastri Železnika, tečie Topľa, do ktorej sa Topoľa vlieva. Potok Topoľa priberá jarček prameniáci v lese Chorvát, odkiaľ nesie názov Chorvátsky jarek a Kračúnovský potok, ktorý preteká stredom dediny.

Geomorfologicky sa obec rozprestiera v Nízkych Beskydách. Horniny vznikli pre 67 až 23 miliónmi rokov v geologickom období treťohôr. Flyšové súvrstvie tvoria ílovce a pieskovce. Výsledkom pôsobenia činiteľov ako je mráz, vody, teplo a gravitácia sa vo štvrtohorách na pôvodných flyšových útvaroch vytvorili svahové uloženiny - hliny, náplavové uloženiny Topole – štrky a hlinito-piesčité a tiež piesčito-hlinitá zemina.

Obec leží v miernom teplotnom pásme, klíma je zaradená do teplého horského klimatogeografického typu. Podnebie je vnútrozemské, silno ovplyvňované nadmorskou výškou. Priemerná teplota v najchladnejšom mesiaci v roku - v januári je - 4 až - 5° C. Najteplejšie sú mesiace júl a august. V júli sa priemerná teplota pohybuje v rozpätí 18 až 19 ° C. Priemerná ročná teplota sa pohybuje v rozpätí 6 až 8° C. Teplota nad 25 °C je 50 až 100 dní v roku. Množstvom zrážok sa Kračúnovce so svojím katastrom charakterizujú ako mierne vlhké a chladnejšie. Ročne tu padne priemerne 650 až 700 mm zrážok. Najdaždivejšie

sú letné mesiace jún, júl, jesenné október a november. Zrážok v zime je v porovnaní s letom a jeseňou pomerne málo a najviac sa vyskytujú v mesiaci február. Snehová pokrývka trvá 60 až 80 dní v roku. Veterný systém je skoro rovnaký ako na celom území Slovenska. Prevládajú vetry severných a južných smerov. Na základe teplotných kritérií, vlhkových pomerov a ostatných ovplyvňujúcich činiteľov patria Kračúnovce do teplej oblasti, okrsku mierne teplého s chladnou zimou.

História obce KRAČÚNOVCE

Najstaršou listinou, ktorá sa vzťahuje k územiu Kračúnoviec je donačná listina uhorského kráľa Ondreja II. z roku 1212. Kráľ ňou potvrdil darovanie územných majetkov rehoľníkom Rádu Božieho hrobu – tzv. križovníkom. Darované územie zahrňovalo aj územie dnešnej dediny. V listine sa vyskytuje názov potoka Čepcov, z čoho sa dá odvodiť, že už pred 13. storočím toto územie bolo osídlené.

Prvá písomná zmienka je z roku 1347. Táto udalosť odplynula ďalší vývoj obce. Dedina vznikla na území panstva Chmeľov a pod neho patrila prakticky nepretržite od spomínaného roku 1212 až do 16. storočia. Na prelome 15. a 16. storočia sú Kračúnovce stredne veľkou poddanskou obcou. Už vtedy tu bola škola, kostol s farou a sídlo šoltýsa.

Začiatkom 20. storočia mali Kračúnovce 330 obyvateľov, v polovici 20. storočia 466 a do 90 – tých rokov vstúpili takmer s tisíckou. V roku 1991 mali Kračúnovce 958 obyvateľov. K 01. 01. 2011 obec mala 1 168 obyvateľov.

K najstarším kultúrno-historickým pamiatkam patrí barokovo-klasicistický kostol z 18. storočia. Staré gotické jadro je z 15. storočia. Dnešnú podobu dostal kostol v roku 1901.

Prvými zemepánmi Kračúnoviec boli Semseyovci. V prvej polovici 18. storočia rodina prichádza o svoje majetky. Novým vlastníkom kračúnovskej časti sa stáva rodina Fejervaryovcov zo Solivaru. Časť majetkov Semseyovcov prechádza aj do vlastníctva rodiny Herzoghovcov a Schullekovcov. Na prelome 19. a 20. storočia sa objavujú v Kračúnovciach rody Herzogh, Schullek, Ferentzy a Bozsits.

Herzoghov kaštieľ pochádza zo začiatku 17. storočia, prefasádovaný v prvej polovici 19. storočia. Pôdorys má ústrednú chodbu, na ktorú sú napojené ostatné miestnosti. Ku kaštieľu patrí aj socha sv. Jana Nepomuckého, ktorá je v súčasnosti v areáli kostola. Súčasť kaštieľa tvoril nádherný park, v súčasnosti bez „historickej zelene“. V roku 1983 kaštieľ a park vyhlásili za kultúrnu pamiatku.

Etymologický pôvod názvu.

Vysvetlenie názvu obce má niekoľko verzií:

- Základom názvu obce Kračúnovce môže byť osobné meno odvodené od latinského mena Karactinus.

- Osobné meno Kračún niesol šoltýs alebo zemiansky vlastník obce. Lenže medzi šľachtickými vlastníkmi panstva Chmeľov a dediny Kračúnovce sa takého meno nenachádzalo, pravdepodobnejšia je teda verzia, že meno Kračún mal šoltýs.
- Maďarský základ slova „karáscony“ znamená však Vianoce, pričom v slovenskej terminológii nachádzame aj pomenovanie pre vianočný koláč „kračún“, resp. štedrák.
- Názov obce môže byť odvodený aj od slova „kračún“ teda krátky.

Z najnovšej histórie Kračúnoviec

Život obyvateľov Kračúnoviec, tak ako celej tejto oblasti, je od prvopočiatkov spojený s pôdou. Symbolizuje to aj snop obilia v erbe obce.

Mimoriadne ťažkú dobu prežívali obyvatelia Kračúnoviec na prelome 19. a 20. storočia. Keďže ľudí nestačila obživiť pôda, ktorú obrábali, boli nútení odchádzať za prácou ďaleko, až na Americký kontinent. Mnohí z nich tam zostali žiť natrvalo, iní sa vrátili a za ťažko zarobené peniaze si kúpili pôdu, postavili domy.

Ťažko prežívali aj obdobie I. svetovej vojny. Po vzniku prvej ČSR Kračúnovce zostali poľnohospodárskou dedinou a len sporadicky sa v obci objavujú remeselníci: kováči, kolári, mlynári aj obchodníci (najmä židovské rodiny). V roku 1921 vznikol v obci hasičský dobrovoľný zbor, ktorý je aktívny dodnes. Vznik slávnej Kračúnovskej dychovky v roku 1929 je spojený s menom zemianskeho rodu Bozsitovcom.

Po II. svetovej vojne sa život pomaly vracal do normálnych koľají, po vojne sa obec rozmáhala a zveľaďovala.

V roku 1948 obec elektrifikovali. O rok neskôr do obce zaviedli telefonické spojenie. V tomto roku dali do užívania aj futbalové ihrisko.

Kračúnovčania zachovávajú tradičnú kultúru svojich predkov. Oživujú ju v existencii a aktívnej činnosti tunajších folklóristov i samotného obyvateľstva, ktoré sa rado vracia k nevyčerpatelnej studnici života. Ľudová kultúra vo svojej duchovnej i hmotnej podobe nesie typické hornošarišské znaky. V obci pôsobí aj známa folklórna skupina Kračúnovčan, ktorá v spolupráci s obecným úradom od roku 2001 organizuje folklórne slávnosti.

Erb a vlajka obce

Na neskorogotickom štíte v modrom poli je centrálné umiestnený zlatý (žltý) snop obilia a pod ním podtínajúci strieborný (biely) kosák so zlatou (žltou) rukoväťou. Nad oboma symbolmi plápolá strieborná (biela) kométa.

Využitie krajiny obce

Pre kataster obce je charakteristická prevaha poľnohospodársky pozemkov, hlavne orná pôda a trvalo trávnaté porasty. Vyše jednu tretinu rozlohy Kračúnoviec zaberajú aj lesy.

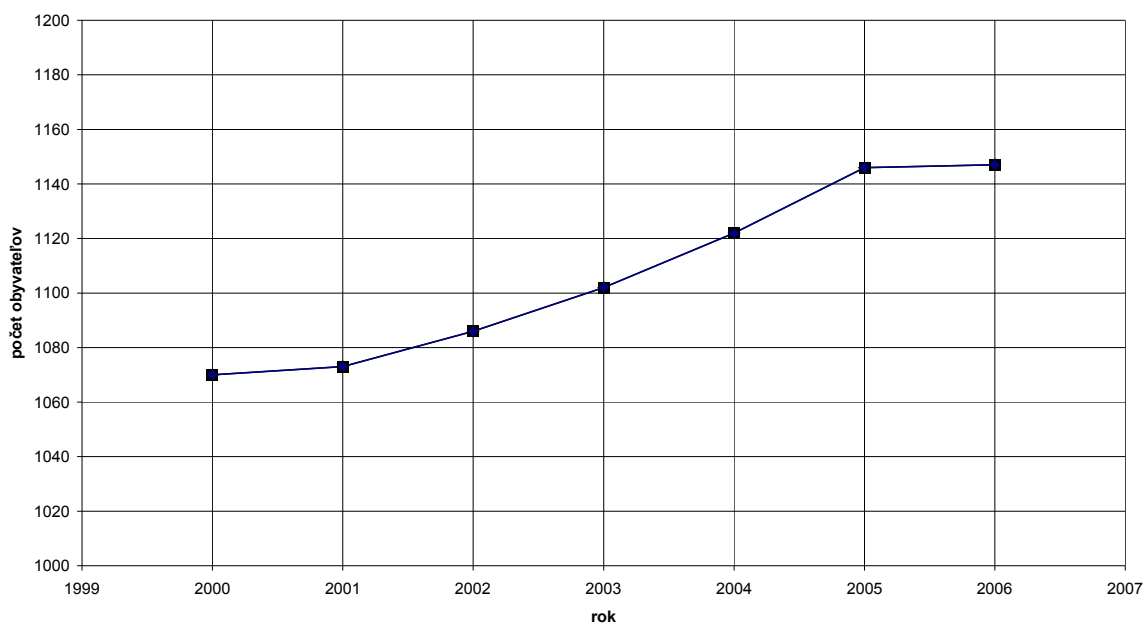
Charakteristika územia obce

KRAČÚNOVCE	Poľnohospodárske pozemky	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy	CELKOM:
CELKOM	445	279	80	19	3	826 ha
Percentuálne vyjadrenie	53,8 %	33,7 %	9,7 %	2,3 %	0,5 %	

Obyvateľstvo a štruktúra osídlenia

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mužov	534	532	535	547	556	566	572
Žien	536	541	551	557	566	580	575
Spolu	1070	1073	1086	1102	1122	1146	1147
Prírastok		3	13	16	20	24	1

Prírastok a úbytok obyvateľov

Celkový prírastok/úbytok obyvateľov v obci v rokoch 2000 - 2006

Vývoj počtu sobášov a rozvodov rodín

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
sobáše	10	19	7	11	7	15
rozvody	0	0	0	1	0	0

Veková štruktúra obyvateľstva

Obec	Obyvateľstvo celkom:	0 – 15 rokov	16-35 rokov	36-60 rokov	61 a viac rokov	Index starnutia *
Kračúnovce						
Celkom/priemer	1164	262	388	349	148	0,56

*Pomer počtu obyvateľov vo veku 61 a viac rokov k počtu obyvateľov vo veku 0 – 15 rokov

Hodnota indexu starnutia vypovedá o vekovej štruktúre obyvateľov. Dosiadnutý index 0,56 svedčí o primeranom starnutí populácie, aj keď mierne prevyšuje optimálnu hranicu 0,50. Výhľadovo obci Kračúnovce nehrozí úbytok obyvateľov kvôli nepriaznivému demografickému vývoju. Priemerný vek obyvateľov Kračúnoviec je 33 rokov.

Národnostná štruktúra

K decembru 2006

slovenská	maďarská	rómska	česká	rusínska	poľská	iná
1142	1	0	0	4	0	0

Náboženská príslušnosť- konfesia:

Rímsko-katolícke vierovyznanie	78 %
Evanjelické vierovyznanie	14 %
Gréckokatolícke vierovyznanie a iné.....	8 %

Vzdelanostná štruktúra obyvateľov

Vzdelanie má priamy súvis s úspešným uplatnením sa na trhu práce. Tak, ako nižšie vzdelanie nesie v sebe vyššie riziko nezamestnanosti, vyššie vzdelanie prináša neporovnateľne vyššie možnosti uplatnenia sa na trhu práce. V obci prevládajú obyvatelia so stredoškolským vzdelaním bez maturity, nasledujú absolventi stredoškolského štúdia s maturitou a pomerne nízke percento je zastúpené vysokoškolsky vzdelanými občanmi. Všetci občania sú gramotní, aj keď existuje zopár jedincov s neukončeným základným vzdelaním. Presnú štatistiku vzdelanosti obyvateľov obec nevedie, nakoľko je to v súčasnosti pre jej potreby irelevantné.

Domový a bytový fond

Rodinné domy: 292

Rok	Do r. 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Rodinné domy	255	257	263	270	279	283	292
Bytové jednotky	269	271	277	284	293	297	316

Obec má typické vidiecke rozdelenie bytového fondu. Nové domy, postavené po roku 1970, sú dobre vybavené po stránke technickej, hygienickej aj estetickej s vysokým štandardom bývania a počtom obytných miestností čím vytvárajú prirodzenú supraštruktúru rozvoja cestovného ruchu vo vidieckom prostredí. Základným problémom je, že obyvateľstvo nie je pripravené prijať hostí – účastníkov cestovného ruchu do svojich obydlií.

Vzhľadom na pripravovanú výstavbu rýchlostnej komunikácie R4, ktorá spojí mesto Prešov s obcou Kračúnovce a skrátí sa vzdialenosť asi na 16 km medzi oboma sídlami, možno uvažovať o presídľovaní sa mestského obyvateľstva, najmä Prešovčanov na vidiek. Kračúnovce sa môžu svojou polohou stať príťažlivým vidieckym sídlom. Preto je nutné sústrediť pozornosť na prípravu podmienok pre individuálnu bytovú výstavbu.

Občianska vybavenosť

Typ služieb	Služby
Obchodné služby	nákupné stredisko, potraviny, zmiešaný tovar, večierka, predajňa zmrzlín, kvetinárstvo, požičovňa spoločenských šiat,
Služby cestovného ruchu	pohostinstvo, Motel Jami, Pizzeria Camelot

Služby komunálne	Kaderníctvo a holičstvo
Služby relaxačné	bibliobus, knižnica, športový areál s bazénom a saunou, multifunkčné ihrisko s umelou trávou, tenisový kurt,
Služby opravárenské	auto a pneuservis, opravy odevov
Služby výrobné	stolárstvo, murárstvo, gáter, výrobňa destilátov
Služby pre poľnohospodárov a záhradkárov	predajňa záhradníckych potrieb
Ostatné služby	Dobrovoľný požiarny zbor, PNS

Zdravotnícke služby v dostatočnej miere a vzdialenosti sú poskytované v Giraltovcich, ordinačné hodiny lekárov sú postačujúce. Podobne využívajú aj pohotovostnú službu, rýchlu zdravotnícku pomoc a sieť lekární. Občania by privítali lôžkové oddelenie v Giraltovcich. V obci je prístupná verejnosti ambulancia zubného lekára. Najbližšia nemocnica je v Prešove, ale spádová oblasť pre Kračúnovce je nemocnica vo Svidníku.

Nielen v obci, ale aj v širokom okolí sa nenachádza dom sociálnych služieb, vývarovňa a rozvoz stravy pre chorých a nevládných občanov. Nie sú tu zabezpečované ani terénne sociálne služby, chýba prepravná služba pre chorých a sociálne odkázaných, absentuje poradenské centrum pre nezamestnaných.

Mimovládne organizácie, združenia, spolky

Spolkový život obci má dlhodobú tradíciu. Občania, dospelí aj mládež sú členmi zväzov rybárov, poľovníkov, včelárov, holubárov v giraltovskej miestnych organizáciách. V obci pracuje Miestny odbor Matice Slovenskej a dobrovoľný zväz hasičov.

Kultúra a šport

Pravidelne sa v obci konajú tieto podujatia: Deň matiek, Deň detí, Kračúnovské folklórne slávnosti, posedenie s dôchodcami, Mikuláš – oslava a odovzdávanie balíčkov. Na organizovanie podujatí masového charakteru má obec k dispozícii sálu v kultúrnom dome. Športové podujatia majú dlhodobú tradíciu, najmä vo futbale a vo volejbale. V obci je športový areál, so saunou a tenisovými kurtmi. Pôsobí tu futbalový klub OFK TATRAN Kračúnovce.

Školstvo

Rok	Počet žiakov	Počet tried	pedagógov	Ostatní pracovníci
2000	360	16	23	11
2001	368	16	25	12
2002	351	15	23	11
2003	375	15	22	11
2004	373	15	22	11
2005	365	15	22	9
2006	340	15	22	11

Materská škola

Rok	Počet žiakov	Počet tried	pedagógov	Ostatní pracovníci
2000	39	2	4	2
2001	49	2	4	2
2002	43	2	4	2
2003	41	2	4	2
2004	45	2	4	2
2005	40	2	4	2
2006	43	2	4	2

Vzdialenosť a význam okolitých škôl - navštevovanosť škôl

V obci sú dve školské zariadenia: Materská škola a plne organizovaná základná škola. Navštevujú ich, okrem domácich, deti predškolského veku a mladšieho a staršieho školského veku aj z okolitých obcí: Lúčka, Želmanovce, Dukovce, Kuková, Lužany, Kalnište a Železník. Pri základnej škole je veľmi pestrá krúžková činnosť. Pôsobia tu krúžky: aerobic, anglický jazyk, čitateľský krúžok, delfín, práca s počítačom, turistický krúžok, tvorivo-relaxačný, volejbalový, futbalový, ľudové tance, mladý žurnalista, prírodovedecký, tvoríme s fantáziou, výtvarný, nemčina hrou, pohybové hry, poznávame počítač, stolnotenisový.

Zdravotne postihnuté deti navštevujú Špeciálnu základnú školu v Giraltovciach a Komunitné centrum pre zdravotne postihnutých.

Giraltovce, ktoré sú od Kračúnovce vzdialené 3 km, tvoria základňu hlavne pre stredoškolákov. Kračúnovskej mládeži umožňujú stredoškolské štúdium na Združenej strednej škole a v gymnáziu. Základná umelecká škola v Giraltovciach poskytuje umeleckú prípravu pre obce sústredené okolo strednej Tople.

V Giraltovciach veľmi aktívne pôsobí aj Centrum voľného času, ktoré do voľno časových aktivít zapája mládež z celého Svidníckeho okresu.

Celkovo možno predpokladať, že základné školstvo sa v tejto oblasti sústreďí do škôl v Kračúnovciach a v Giraltovciach s možnosťami určitých špecifických pôsobení za deti a mládež a v budúcnosti možno očakávať aj rast kvality vzdelávania. Financovanie škôl sa podstatne zjednoduší, ak sa budú využívať školské autobusy na zvozy žiakov do centrálnych škôl.

Analýza stavu poskytovania sociálnych služieb a predpokladaných potrieb sociálnych služieb podľa jednotlivých skupín.

Sociálna infraštruktúra je určená na uspokojovanie potrieb obyvateľstva. Zmenou spoločenskej a ekonomickej situácie došlo k prerozdeleniu financovania sociálnej

infraštruktúry medzi štátnu správu, miestnu samosprávu a súkromný sektor. Obec zabezpečuje opatrovateľské služby pre chorých a nevládných občanov. V rámci originálnych kompetencií poskytuje opatrovateľskú službu pre 4 občanov obce, ktorú zabezpečujú 3 opatrovatelia.

Obec v budúcnosti počíta s nárastom počtu občanov v poproduktívnom veku a so znižovaním životnej úrovne dlhodobo nezamestnaných občanov.

Sociálna prevencia je odborná činnosť na predchádzanie a zabraňovanie vzniku, prehlbovaniu a včasným odstraňovaním príčin krízových situácií v rodinách. Na to, ale samospráva má nedostatok odborne vzdelaných sociálnych pracovníkov a hlavným problémom je nedostatok finančných prostriedkov. Sociálne služby pre zdravotne postihnutých občanov zabezpečuje v rámci svojich kompetencií Vyšší územný celok. Obec poskytuje občanom len poradenstvo, prípadne pomoc pri zabezpečovaní tlačív a informácií týkajúcich sa vybavovania žiadosti nakoľko občanovi nemôže zabezpečiť poskytovanie vo vlastnom zariadení. Obec v rámci svojich možností jednorázovo finančne prispieva na pomoc občanom v ťažkej životnej situácii.

Určenie cieľov a priorít rozvoja sociálnych služieb v obci

Na základe sociálnej situácie občanov v obci Kračúnovce a poskytovaných sociálnych služieb občanom si obec stanovuje tieto priority:

- rozširovať a skvalitňovať opatrovateľskú službu občanov v súlade s ich potrebami
- zriadiť podporné služby pre starých a osamelých občanov – zabezpečenie a donáška obedov, liekov
- terénne sociálne práce
- zabezpečiť odborné vzdelanie pracovníka obce v oblasti sociálnej práce pre potreby základného poradenstva
- zabezpečiť v rozpočte obce finančné prostriedky na túto činnosť

Základné sociálne skupiny, pre ktoré sociálne služby plánujeme:

1. Seniori, čiže obyvatelia v post-produktívnom veku (najmä starší ako 62 rokov).
2. Občania so zdravotným postihnutím a duševnými poruchami, ako aj rodiny, v ktorých žijú.
3. Týrané a sociálne zanedbávané deti, deti s poruchami správania a rodičia, ktorí zanedbávajú alebo nezvládajú starostlivosť a výchovu svojich detí.
4. Nepriprôsobiví jednotlivci, ľudia závislí od návykových látok, trestaní, nezvládajúci svoj život.

Spôsob vyhodnocovania koncepcie rozvoja sociálnych služieb

Významnú úlohu zohrávajú v celom procese komunitného plánovania sociálnych služieb miestni politici. Od nich sa očakáva, že komunitnému plánovaniu vyjadrí svoju podporu, budú ho priebežne monitorovať a veľmi zodpovedne posudzovať definitívny návrh

komunitného plánu vrátane jeho finančného zabezpečenia. Od komunálnych politikov sa očakáva, že budú návrh komunitného plánu veľmi zodpovedne konfrontovať nielen so svojim politickým programom, ale prihliadnu na väčšinový konsenzus tých, ktorí sa celého procesu komunitného plánovania zúčastňovali: užívateľov a poskytovateľov sociálnych služieb.

Účasť na komunitnom plánovaní:

- písomné návrhy občanov preberá na obecnom úrade poverený pracovník
- ústnou formou, návrhy budú písomne zaznamenané a podpísané predkladateľom
- anonymné pripomienky nebudú evidované
- účasť obyvateľov obce na verejnom zhromaždení

Komunitný plán možno meniť:

- ak sa zmenia priority
- získanie finančných prostriedkov na konkrétne projekty
- nové návrhy na poskytovanie sociálnych služieb

Po vzájomnej dohode vedenia obce ako účastníka komunitného plánovania a poslancov OZ sa minimálne 1 x ročne bude diskutovať o postupe a realizácii Komunitného plánu obce Kračúnovce, aplikovať zistené požiadavky a návrhy.

Záver

Pri komunitnom plánovaní sociálnych služieb je rovnako dôležitý samotný proces plánovania ako aj jeho výsledok. Rozvoj sociálnych služieb môže byť oveľa dynamickejší, ak je podporovaný väčšinou zainteresovaných.

Komunitný plán sociálnych služieb obce Kračúnovce prerokovaný na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 09. 12. 2011, číslo uznesenia OZ č. 103/7/2011.

Spracoval: Kundrová, pracovníčka OcÚ

Dušan Majerník
starosta obce

